

Sysseissetting blant eldre før, under og etter covid-19-pandemien

Employment among elderly before, during, and after the COVID-19 pandemic

Bernt Bratsberg

seniorforsker, Frischsenteret

bernt.bratsberg@frisch.uio.no

Knut Røed

seniorforsker, Frischsenteret

knut.roed@frisch.uio.no

Oddbjørn Raaum

seniorforsker, Frischsenteret

oddbjorn.raaum@frisch.uio.no

Sammendrag

Covid-19-pandemien forårsaket betydelig turbulens i arbeidsmarkedet knyttet til både midlertidig arbeidsledighet, tyngre arbeidsbelastning i enkelte yrker og økt omstillingsbehov. Ved hjelp av norske registerdata oppdatert til slutten av 2024 studerer vi sysselsettingsmønstre til eldre (60–66 år) før, under og etter pandemien. Siden eldre arbeidstakere står nærmere en mulig varig uttrekning fra arbeidslivet enn yngre, er det av særlig interesse å undersøke hvordan pandemien påvirket denne gruppens arbeidsdeltagelse. Samlet sett finner vi få tegn til at mange eldre forlot arbeidsmarkedet på grunn av pandemien, når vi sammenligner med trendene observert i årene før. Det er imidlertid betydelige forskjeller mellom arbeidstakere som på ulik måte og i ulik grad ble påvirket av pandemien. Vi estimerer negative langsiktige sysselsettingseffekter for eldre arbeidstakere som jobbet enten i yrker med særlig stor arbeidsbelastning gjennom krisen (helsesektoren), i yrker med særlig stort omstillingsbehov (utdanningssektoren) eller i yrker med høy risiko for koronavirusmitte (omsorgssektoren). Vi ser imidlertid ingen langsiktige sysselsettingseffekter for eldre arbeidstakere som jobbet i bransjer med særlig høy risiko for arbeidsledighet. Analysen bygger på en empirisk tilnærming der vi studerer forskjellene i sysselsetting mellom ulike berørte og ikke-berørte yrkesgrupper gjennom pandemiperioden og sammenholder dem med de tilsvarende forskjellene i en førperiode.

Nøkkelord

pandemi, pensjoneringsatferd, omstillingsevne, arbeidsledighet

Abstract

The COVID-19 pandemic caused significant turbulence in the labor market, creating temporary layoffs, heavier workloads in some occupations, and increased demands for restructuring. Using Norwegian register data updated through 2024, we examine employment patterns among older workers (ages 60–66) before, during, and after the pandemic. Because this group is closer to retirement than younger workers, it is particularly important to understand whether the crisis accelerated their exit from the labor force. Overall, we find little evidence that older

workers withdrew from the labor market because of the pandemic, once long-term trends are taken into account. Still, the impact was far from uniform. Older workers in occupations with very high workloads (such as health care), strong restructuring pressures (such as education), or high risk of infection (such as caregiving) experienced lasting negative effects on employment. In contrast, we find no long-term employment impact for older workers in industries heavily affected by temporary layoffs during lockdown. The analysis draws on an empirical approach where we study differences in employment patterns between occupational groups that were differentially affected by the pandemic and compare these with corresponding differences in a pre-period cohort.

Keywords

pandemic, retirement behavior, adaptability, unemployment

Innledning

Nedstengningen av samfunnet i mars 2020 representerte et betydelig sjokk i det norske arbeidsmarkedet og innebar at mange arbeidstakere enten mistet arbeidet i en kort eller lang periode eller måtte lære seg å jobbe på en annen måte enn før.¹ I løpet av knappe to måneder falt den samlede sysselsettingen i Norge (målt ved antall betalte timeverk) med om lag 7,7% (Alstadsæter et al., 2025). Den umiddelbare effekten i form av økt arbeidsledighet var størst for unge med svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Også eldre arbeidstakere ble utsatt for omfattende permitteringer. I forskning fra ulike land er det pekt på at lavkonjunkturer øker sannsynligheten for at eldre forlater arbeidsstyrken permanent, slik at arbeidsmarkedsdeltagelsen forblir noe lavere også etter at økonomien har hentet seg inn igjen (Coile & Levine, 2011 [USA]; Disney et al., 2015 [Storbritannia]; Hallberg, 2011 [Sverige]). Ettersom eldre arbeidstakere utgjør en stadig større del av den totale potensielle arbeidsstyrken, vil denne type effekter også få økende betydning for samlet sysselsetting og dermed også for velferdsstatens bærekraft. I denne artikkelen studerer vi sysselsettingsmønsteret til eldre personer (60–66 år) før, under og etter covid-19-pandemien ut fra norske registerdata for hele befolkningen helt fram til slutten av 2024. Formålet er å avdekke om og i så fall hvordan pandemien førte til økt (varig) uttrekning fra arbeidslivet også i Norge.

Den dype krisen i det norske arbeidsmarkedet ble kortvarig siden gjenopphevingen startet allerede sommeren og høsten 2020, riktignok forstyrret av en ny nedstengningsperiode vinteren 2020–2021. Fra sommeren 2021 ble arbeidsmarkedet preget av stor etterspørsel etter arbeidskraft, og samlet sysselsetting kom raskt tilbake til førpandemi-nivå. Ettersom forstyrrelsene i arbeidsmarkedet forsvant relativt raskt, er det generelt sett liten grunn til å forvente varige ettervirkninger i form av langtidsledighet og utenforskap. Det kan likevel tenkes at krisen fikk langsiktige konsekvenser for en del eldre arbeidstakere. Dette skyldes at eldre arbeidstakere i større grad enn andre stod overfor et reelt alternativ om å trekke seg ut av arbeidslivet, samtidig som evnen og viljen til omstilling kan være mindre for denne aldersgruppen enn for andre aldersgrupper. Data fra USA indikerer at pandemien bidro til at mange eldre forlot arbeidslivet tidligere enn de ellers ville ha gjort. For eksempel anslår Domash og Summers (2022) at 1,3 millioner flere amerikanere pensjonerte seg i perioden fra februar 2020 til desember 2021 på grunn av pandemien, tilsvarende et bortfall av 1,3 prosent av arbeidsstyrken. Denne analysen bygger på sammenligning av faktisk observert avgang med prediksjoner basert på avgangsmønsteret like før krisen. Ved hjelp av administrative data fra USA (Longitudinal Employer-Household Dynamics [LEHD] ved U.S. Census Bureau) finner McEntarfer (2024) at overgangsraten til pensjonering økte med 5 prosentpoeng tidlig under pandemien. Hun er likevel forsiktig med å slutte noe om

¹ Arbeidet trekker på prosjekter finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (prosjekt 1777, Pensjonssystemet og et langt arbeidsliv) og Norges forskningsråd (referansenummer 324615).

de endelige konsekvensene, fordi dataene stopper allerede i 2021. Coile og Zhang (2024) avdekker tilsvarende pensjoneringsmønstre i data fra Current Population Survey (CPS), men finner ingen kobling mot lokale arbeidsmarkedsforhold, og peker på nasjonale faktorer knyttet til helse, arbeidsmarkedspolitikk og aksjemarkedet. Et fåtall studier peker i retning av betydelig mindre, og til dels motsatte, effekter i Europa (Euro-området). Botelho og Weißler (2022) anslår en framskyndet avgang for ca. 175 000 personer, tilsvarende 0,5 prosent av arbeidsstyrken for personer over 55 år. Deres anslag er basert på data fra undersøkelsen Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE), der pensjonister spørres direkte om de gikk av tidligere enn planlagt på grunn av pandemien. Denne konklusjonen blir i noen grad motsagt av Bassoli et al. (2023), som også ved hjelp av SHARE-data finner at den gjennomsnittlige pensjonsalderen økte under pandemien, potensielt fordi jobb hjemmefra med mindre pendling ga eldre mulighet til en myk overgang ut av arbeidslivet. Andre datakilder bekrefter at det er en økt tilbøyelighet til tidlig avgang blant eldre. Ut fra data fra European Union Statistics of Income and Living Conditions finner Gallo og García (2025) at overgangsraten til pensjon økte under pandemien i Europa, spesielt i middelhavslandene og blant kvinner. Fra intervjuer med 3 350 nye alderspensjonister i Finland i årene 2019–2021 rapporterer Tenhunen (2023) at 7 prosent av de spurte fortalte at pandemien fikk dem til å pensjonere seg tidligere, mens 2 prosent faktisk utsatte pensjonering.

I denne artikkelen gir vi et bidrag til denne litteraturen med grunnlag i norske registerdata. Disse dataene er nokså unike i internasjonal sammenheng, både fordi vi kan følge alle sysselsatte måned for måned gjennom pandemien, og fordi vi har mulighet til å gruppere arbeidstakere etter hvilket yrke de hadde ved pandemiens utbrudd. For å kunne si noe om effektene av nedstengning og pandemi for de mest berørte eldre arbeidstakerne sammenligner vi deres avgangsmønstre både med tilsvarende arbeidstakere i perioden før krisen inntrådte og med samtidige arbeidstakere som ble mindre berørt av pandemien.

Vi viser først at sysselsettingsnivået for både kvinner og menn mellom 60 og 66 år for lengst er tilbake på nivåene fra før pandemien, og at det for menn også har passert dette nivået med god margin. Det er imidlertid ikke mulig på dette grunnlaget å fastslå at pandemien ikke har ført til mer uttrekning fra arbeidslivet. Det var en betydelig positiv trend i yrkesdeltagelsen blant eldre menn i perioden før pandemien. Spørsmålet er derfor ikke om pandemien har forårsaket lavere sysselsetting enn før krisen, men om den har forårsaket lavere *vekst* i sysselsettingen. Den empiriske utfordringen er at vi ikke vet hvordan sysselsettingen ville ha utviklet seg i fraværet av en krise.

For å identifisere mulige langsiktige effekter av pandemien vil vi i denne artikkelen se nærmere på de spesifikke yrkesgruppene og/eller næringene der vi i størst grad vil kunne forvente å se varige ettervirkninger av krisen. Våre «forventninger» om mulig effekter bygger da på hypoteser om mekanismer som kan tenkes å ha skapt slike effekter.

Vi har fire slike hypoteser i fokus:

- Ettervirkninger av arbeidsledighet (hysterese): Lengre perioder med ledighet/permittering kan for eldre arbeidstakere ha utløst en beslutning om tidligpensjonering, for eksempel fordi nye vaner har blitt etablert og man har fått smaken på et liv med mer fritid. En mulig mekanisme som trekker i motsatt retning, kan være at man ønsker å jobbe lengre for å motvirke inntektstapet forårsaket av ledighetsperioden.
- Overbelastning på jobb: I noen kritiske yrker (spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren) var det i en periode høyt arbeidspress. Det kan tenkes at noen eldre

arbeidstakere opplevde dette som særlig belastende, og at dette bidro til å utløse at de besluttet å gå av tidlig. For enkelte medførte også det høye arbeidstrykket en periode med høy inntekt, noe som gjorde det mer oppnåelig å gå av tidlig rent økonomisk.

- Krav til endret arbeidsform: I noen yrker (spesielt innenfor undervisningssektoren) medførte pandemien nye krav til ferdigheter i jobben og betydelige endringer i arbeidsform, blant annet med utstrakt bruk av ny teknologi. Det kan tenkes at eldre arbeidstakere opplever slike endringer som særlig belastende, og at viljen til å investere i ny kunnskap er lavere enn blant yngre arbeidstakere.
- Smitterisiko: I yrker der de ansatte var utsatt for høy smitterisiko i perioden før vaksiner ble tilgjengelig, kan det tenkes å ha oppstått en overrepresentasjon av senfølger etter covid-19.

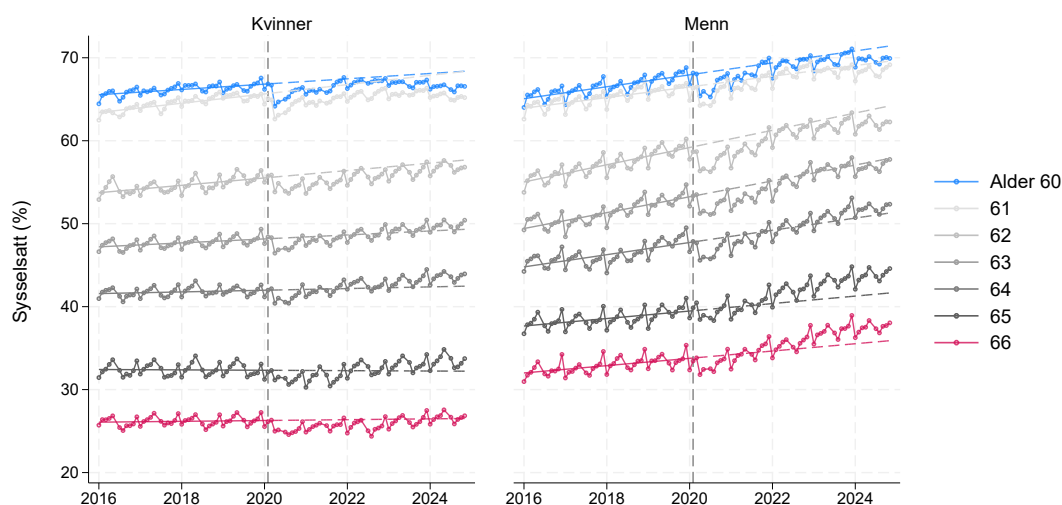
Alt i alt finner vi at sysselsettingen for menn er tilbake på den trendveksten vi så før krisen. For de eldste (64–66 år) kan vi til og med se tegn til en forsterket positiv trend. Når vi ser nærmere på effekter for de mest berørte yrkesgruppene, benytter vi personer som var i jobb på samme tidspunkt nøyaktig tre år før (februar 2017), som kontrollgruppe. Behovet for en slik sammenligningsgruppe oppstår fordi mange trer ut av arbeidslivet også under helt normale omstendigheter, og vi er opptatt av å kartlegge «ekstraeffekten» av de pandemiskapte forstyrrelsene i arbeidsmarkedet.

Når vi i tillegg bruker sysselsettingsutviklingen for yrkesgrupper som kan antas å ha vært uberørt (eller lite berørt) av pandemien, som en indikator for hva som ville skjedd i fravær av en pandemi, finner vi klare indikasjoner på negative langsiktige sysselsettingseffekter av pandemien (24–36 måneder etter at den inntraff) knyttet til både overbelastning på jobb og nye krav til arbeidsmåter / omstilling. I tillegg finner vi (noe svakere) tegn til varige negative ettervirkninger for ansatte i yrker med stor risiko for sykdomssmitte. For menn kommer de negative effektene til uttrykk som en lavere vekst i sysselsettingen enn vi ellers kunne ha forventet, ikke som en direkte nedgang. For eldre kvinner ser vi derimot indikasjoner på en direkte nedgang i sysselsettingen, da først og fremst for yrkesgrupper der pandemien antageligvis medførte særlige krav til omstilling. Spesielt ser det ut til at kvinner i undervisningssektoren valgte å trekke seg noe tidligere ut av arbeidslivet enn de ville ha gjort i fravær av de omstillingene som preget denne sektoren under og etter pandemien.

Bakgrunn

Figur 1 gir et bilde av hvordan sysselsettingen blant eldre utviklet seg i perioden før og under og i etterkant av pandemien. De aggregerte sysselsettingsratene tar utgangspunktet i hele populasjonen av bosatte i aldersgruppen 60–66 år. Datagrunnlaget består av administrative registre, og sysselsettinger observert måned for måned og definert som å motta en lønnsinntekt som overstiger en tolvtedel av det såkalte grunnbeløpet (det vil si en månedslønn på minst 10 336 kroner i 2024). Når sysselsettingen måles på denne måten, vil fulltidspermitterte ikke telles som sysselsatte, siden de ikke mottar lønn, men dagpenger fra Nav. Mange deltidspermitterte vil også tjene mindre enn grensen. Dette innebærer at vårt mål avviker fra sysselsatte i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)², der permitterte med varighet på inntil 3 måneder er definert som sysselsatte, hvilket er spesielt viktig om vi skal følge utviklingen under pandemien.

² <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen>

Figur 1. Sysselsettingstrender (%), bosatte kvinner og menn i alderen 60–66, januar 2016 til november 2024

Merk: Alder er målt per utgang av observasjonsmåned. Sysselsatt = lønnstaker i A-meldingen med kontantlønn > G/12. Den stiplede linjen er en videreføring av heltrukken prepandemi-trendlinje. Den vertikale stiplede linjen markerer februar 2020.

Samtidig dekkes ikke selvstendig næringsdrivende av vårt mål for sysselsettingen, ettersom A-meldingen bare fanger opp personer i ansettelsesforhold.

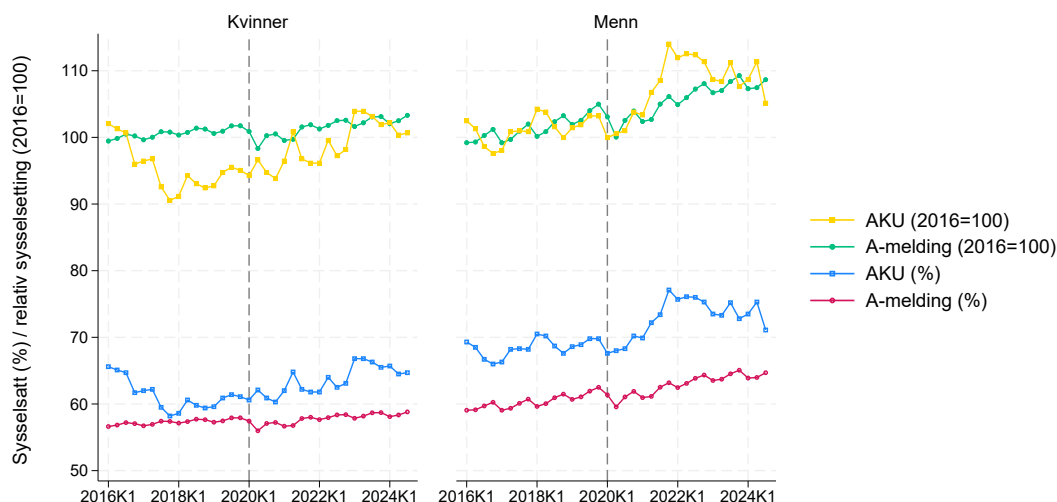
Figur 1 viser sysselsettingsrater fra januar 2016 til november 2024 for hver ettårig aldersgruppe (60–66) og for kvinner og menn separat. Starten på pandemien er i hvert panel markert med en vertikal stiplet linje (februar 2020). For hver aldersgruppe har vi også tegnet inn en trendlinje, der den heltrukne delen er den lineære trenden estimert for de siste 4 årene før pandemien, mens den stiplede delen beskriver ekstrapolering av denne trenden for de neste 5 årene.

For alle aldersgruppene ser vi at det var en liten dupp i sysselsettingsratene umiddelbart etter den første nedstengningen, etterfulgt av en nokså rask opphenting. Figur 1 illustrerer betydningen av å forstå pandemieffektene i lys av trender og fluktuasjoner som skjer uavhengig av pandemien. Sysselsettingsratene for eldre menn hadde en markert positiv trend i årene før pandemien, og denne trenden har, om noe, blitt forsterket etter 2022, særlig for de aller eldste (64–66 år). Vi ser ingen tilsvarende trend for eldre kvinner. Mens det var en svak positiv sysselsettingstrend for kvinner i aldersgruppen 60–62, var utviklingen flat (eller svakt fallende) for de eldste. Disse trendforskjellene framstår som noe overraskende siden eldre kvinner i utgangspunktet (2016) hadde sysselsettingsrater på omtrent samme nivå som menn eller lavere (for de eldste). Kjønnsgapet i sysselsettingen har dermed økt markert gjennom de 9 årene vi ser på her.

Siden disse trendforskjellene var der allerede før 2020, kan de vanskelig tilskrives pandemien. De direkte «pandemieffektene», tolket som sysselsettingsreduksjonen i månedene og året etter februar 2020, fulgte et lignende mønster for kvinner og menn. For de fleste aldersgruppene kom sysselsettingen nokså raskt opp på den ekstrapolerte førpandemi-trenden. Et mulig unntak her er kvinner rundt 60–61 år, der utviklingen etter krisen tilsynelatende markerte et brudd med den svakt positive sysselsettingstrenden som ble observert før pandemien.

Figur 1 illustrerer også tydelig det sterke sesongmønsteret i norske sysselsettingsrater, særlig for menn. Dette representerer en ekstra utfordring når man skal forsøke å identifisere effekten av pandemien, og er et av motivene for at vi i neste avsnitt sammenligner sysselsettingsutviklingen for dem som var i jobb da krisen rammet med en tilsvarende gruppe på nøyaktig samme tidspunkt (det vil si samme kalendermåned) tre år før.

Ettersom AKU ofte brukes som en kilde til å beskrive sysselsettingsutviklingen både innen og mellom land, kan det være informativt å sammenligne våre beregninger med offisielle AKU-baserte tall fra Statistisk sentralbyrå (se tabell 03778 i Statistikkbanken). Figur 2 viser utviklingen for aldersgruppen 60–64 etter kjønn siden 2016, basert på både AKU og A-meldingen. Siden aldersspesifikke AKU-data bare foreligger på kvartalsbasis (og ikke for hver måned), har vi her også aggregert A-meldingsdataene til kvartalstall, der vi definerer sysselsetting som at personen var sysselsatt i minst én av de tre månedene i kvartalet. I øverste del av figuren blir sysselsettingsandeler målt relativt til årsgjennomsnittet i 2016. Har vi endringen fra 2016 til gjennomsnittet for de tre første kvartalene i 2024 i fokus, viser begge kildene omtrent det samme bildet, enten vi ser på menn eller på kvinner. Økningen er langt kraftigere for menn enn for kvinner (7–8 prosent kontra 1–2 prosent). Det er verdt å merke seg at svingningene fra kvartal til kvartal er langt større i AKU enn i vårt sysselsettingsmål ut fra A-meldingsdata, særlig for kvinner. Dette skyldes sannsynligvis den betydelige utvalgssusikkerheten som ligger i AKU når vi ser på enkelte aldersgrupper, i kombinasjon med at AKU kan fange opp svært små jobber (1 time arbeid i «referanseuka» er tilstrekkelig). Den nederste delen av figur 2 viser sysselsettingsnivået i henhold til de to kildene. Det er vanskelig å få øye på pandemien i AKU-tallene. Samtidig er nivået på sysselsettingen langt høyere i AKU enn i A-meldingen, særlig for menn. Dette skyldes i hovedsak at selvstendig næringsdrivende ikke fanges opp i A-meldingen. Når vi anslår andelen selvstendige blant de sysselsatte i AKU, finner vi 4% for kvinner og 12% for menn i alderen 60–64 i 2023.³

Figur 2. Sysselsettingstrender basert på kvartalsdata fra A-meldingen og AKU, bosatte kvinner og menn i alderen 60–64, 2016K1–2024K3

Merk: De øverste kurvene er skalert til gjennomsnittlig sysselsettingsandel i 2016.

³ Dette anslaget bygger på differansen mellom aldersgruppene 25–64 og 25–59 i Tabell 13564 i Statistikkbanken.

Data og deskriptiv statistikk

Det er relativt få i aldersgruppen 60+ som er på vei inn i arbeidsmarkedet. I den grad pandemien berørte sysselsettingsmønsteret for denne gruppen, er det derfor all grunn til å tro at effektene i all hovedsak kom via dem som i utgangspunktet var i arbeid da krisen inntraff. I vår analyse ser vi bort fra overganger inn i sysselsetting og følger sysselsettingsmønsteret for dem som i utgangspunktet var i jobb. For å forstå hvordan krisen påvirket dem, trenger vi imidlertid å vite hvordan sysselsettingsmønsteret normalt utvikler seg for denne gruppen. Også under helt normale omstendigheter vil det naturligvis være slik at eldre arbeidstakere gradvis trekker seg ut av arbeidslivet. Som representanter for normale omstendigheter, og dermed som kontrollgruppe i vår analyse, har vi valgt eldre arbeidstakere som var sysselsatt i februar 2017. Grunnen til at vi går såpass langt tilbake som 3 år, er at vi ønsker å ha en utfallsperiode som også strekker seg over 3 år. Da må vi tilbake til februar 2017 for å unngå at kontrollgruppen selv blir rammet av pandemien. Som ledd i en robusthetsanalyse har vi også benyttet arbeidstakere sysselsatt i februar 2016 som en alternativ kontrollgruppe. De viktigste resultatene fra denne analysen er gjengitt i appendikset.

Tabell 1 inneholder en beskrivende statistikk for analyseutvalgene bestående av lønnstakere i alderen 60–66 i februar 2017 og 2020. Vi betegner disse utvalgene som henholdsvis pandemikohorten (sysselsatte per februar 2020) og kontrollkohorten (sysselsatte per februar 2017). Omkring hundre tusen personer av hvert kjønn i hver kohort følges fra 12 måneder før til 36 måneder etter de respektive basismånedene. Etter 36 måneder var 52,9% av kvinnene fremdeles sysselsatt, og denne andelen var omtrent den samme for pandemikohorten og kontrollkohorten. For menn var den tilsvarende andelen 63,0% for pandemikohorten og 61,4% for kontrollkohorten. Nesten alle som ikke var sysselsatt, mottok pensjon. Detaljer som ikke framkommer i tabellen, er at 94,4% av kvinner og 95,0% av menn som ikke var sysselsatt etter 36 måneder, mottok avtalefestet pensjon (AFP), ordinær alderspensjon fra folketrygden eller uførepensjon. En pensjonsandel nær 1 indikerer at de som ikke er sysselsatt i denne aldersgruppen, er varig ute av arbeidslivet. Både gjennomsnittlig alder og gjennomsnittlig utdanningsnivå var tilnærmet det samme for de to kohortene, for både menn og kvinner. Selv om det dermed ser ut til å være små forskjeller i sammensetningen av pandemikohorten og kontrollkohorten, vil vi i våre statistiske analyser kontrollere for individuell alder og utdanning.

For å studere mekanismene vi beskrev over knyttet til i) ettervirkninger av arbeidsledighet, ii) overbelastning på jobb, iii) krav til nye arbeidsmåter og iv) høy smitterisiko, har vi valgt å inndele sysselsatte ut fra næringstilknytning og/eller yrke. Som representanter for grupper som ble særlig rammet av arbeidsledighet, plukker vi ut ansatte i næringer der samlet tap av sysselsetting (målt ved arbeidstid / utbetalt lønn for alle ansatte) i perioden mars–desember 2020 var minst 7,5%. Disse arbeidstakerne befant seg i næringer som hotell, restaurant, passasjertransport og butikkhandel. I pandemikohorten utgjorde ansatte i disse næringene 8,6% av alle de eldre kvinnelige sysselsatte og 12,2% av de mannlige sysselsatte.

Som representanter for gruppen med risiko for overbelastning på jobb ser vi på ansatte innenfor helsesektoren. De største yrkeskategoriene her er sykepleiere, hjelpepleiere og leger, og denne gruppen utgjør for kvinnene 17,1% og for mennene 4,1% av sysselsatte i pandemikohorten. Som representanter for grupper med særlig krav til omstilling har vi valgt undervisningssektoren, der teknologi knyttet til nettbasert undervisning og elevkontakt for alvor gjorde sitt inntog under pandemien. De største yrkeskategoriene her er lærere og

Tabell 1. Beskrivende statistikk for analyseutvalg

	Kvinner		Menn	
	(1)	(2)	(3)	(4)
	Pandemikohort	Kontrollkohort	Pandemikohort	Kontrollkohort
Personer	100 551	95 291	110 919	100 094
Månedsobservasjoner	4 927 391	4 669 259	5 435 031	4 904 606
Alder	62,3	62,3	62,5	62,4
Utdanning (skoleår)	13,7	13,5	13,7	13,7
Sysselsatt etter 24 måneder	0,653	0,667	0,726	0,726
Sysselsatt etter 36 måneder	0,526	0,529	0,630	0,614
Yrkesgruppe:				
Høy ledighetsrisiko	0,086	0,083	0,122	0,115
Overbelastning	0,171	0,173	0,041	0,045
Nye arbeidsformer	0,158	0,168	0,070	0,088
Høy smitterisiko	0,186	0,191	0,035	0,032
Øvrige	0,399	0,386	0,731	0,720

Merk: Pandemikohorten består av lønnstakere i alderen 60–66 i A-meldingen februar 2020 og kontrollkohorten av lønnstakere i A-meldingen februar 2017. Månedsobservasjoner viser til hendelsesstudien som følger disse personene fra 12 måneder før (februar 2016/2019) til 36 måneder etter (februar 2020/2023), betinget på overlevelse og at de er i Norge. Yrkesgruppene er beskrevet i brødteksten.

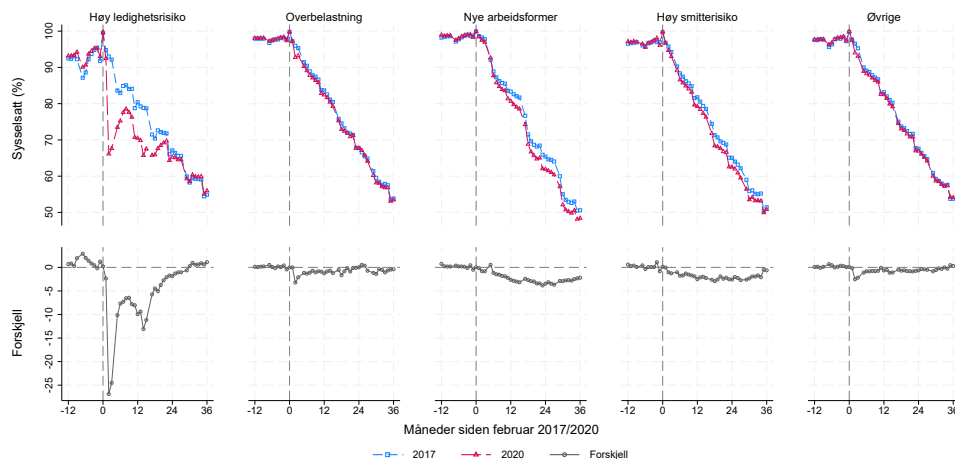
lektorer, og gruppen utgjør i alt 15,8% av kvinnene og 7,0% av mennene. Som grunnlag for å definere den siste gruppen, dem som hadde særlig høy smitterisiko i perioden før vaksiner ble tilgjengelig, har vi benyttet opplysninger basert på den amerikanske yrkesdatabasen O*NET,⁴ der det er utarbeidet en indeks for hvert yrke som indikerer behovet for fysisk nærhet til kunder eller kolleger. Vi har definert risikoutsatte yrker som yrker som befinner seg i den øverste kvintilen (de øverste 20 prosentene) i fordelingen av fysisk nærhet. For å unngå overlapp med gruppene «overbelastning på jobb» og «krav til nye arbeidsformer» har vi tatt ut ansatte i helsesektoren og undervisningssektoren. De gruppene vi da står igjen med, er i hovedsak ansatte innenfor omsorgssektoren, og de utgjør i alt 18,6% av kvinnene og bare 3,5% av mennene i pandemikohorten.

Til sammen utgjør disse gruppene, som vi altså antar ble særlig rammet av pandemien på litt ulike måter, om lag 40% av alle de eldre arbeidstakere som inngår i vår analyse. Også mange av de resterende 60% ble berørt på ulike måter, men sannsynligvis i mindre grad. Samlet sett er kvinnene kraftig overrepresentert i de fire særlig utsatte gruppene. Omkring 6 av 10 kvinner var ansatt i disse jobbene, men bare 3 av 10 menn.

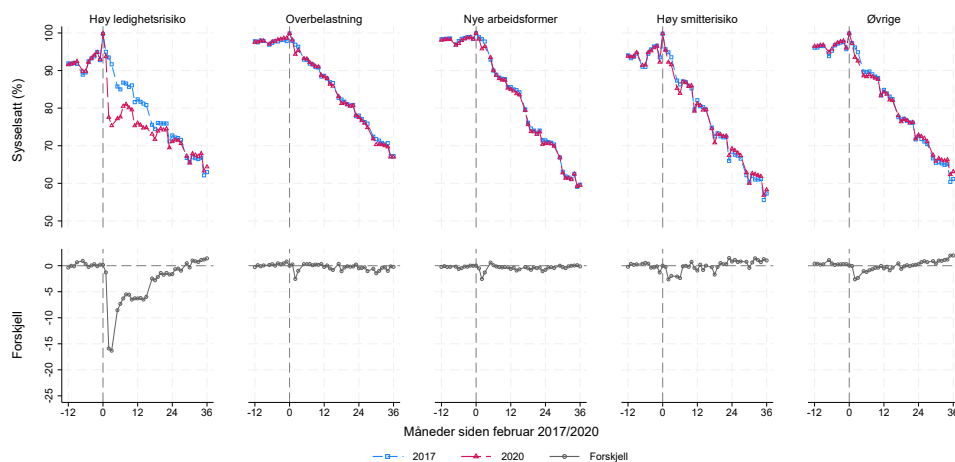
Figur 3 (kvinner) og figur 4 (menn) viser sysselsettingsutviklingen for ansatte i de fem gruppene med alder 60–66 år i februar 2017/2020. De nederste panelene viser forskjellene i sysselsettingsutviklingen mellom pandemikohorten og kontrollkohorten. Disse kan i noen grad tolkes som et anslag på effektene av pandemien, men der det ennå ikke er kontrollert for eventuelle trender i sysselsettingsratene. Ikke overraskende ser vi en sterk nedgang i

⁴ Occupational Information Network (O*NET) er en pågående datainnsamling finansiert av U.S. Department of Labor og inneholder standardisert informasjon om arbeidstaker- og jobbkjennetegn for mer enn 900 yrker. Vi har trukket ut yrkeskjennetegn fra 2019-utgaven av databasen og bruker yrkeskorrespondanser fra U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS) og Statistisk sentralbyrå for å konvertere dataene fra klassifiseringen Standard of Occupations (SOC) i O*NET til ISCO-88-standard i A-meldingen.

sysselsettingen våren 2020 for ansatte i næringer rammet av høy arbeidsledighet. Opphellingen går litt i bølger, med en ny nedtur vinteren 2020/2021. Men for både kvinner og menn vender sysselsettingen tilbake til mønsteret observert for kontrollgruppen etter omkring 2 år med et noe høyere sysselsettningsnivå etter 3 år.

Figur 3. Månedlig sysselsettningsrater etter yrke/næring for kvinner som var i arbeid per februar 2017/2020, fra 12 måneder før til 36 måneder etter dette tidspunktet (øverste paneler) og differansen mellom ratene for 2017 og 2020 kohortene (nederste paneler)
Merk: Populasjonen er kvinnelige lønnstakere i alderen 60–66 per februar 2017/2020.

Figur 4. Månedlig sysselsettningsrater etter yrke/næring for menn som var i arbeid per februar 2017/2020, fra 12 måneder før til 36 måneder etter dette tidspunktet (øverste paneler) og differansen mellom ratene for 2017 og 2020 kohortene (nederste paneler)
Merk: Populasjonen er mannlige lønnstakere i alderen 60–66 per februar 2017/2020.

Blant ansatte i helsesektoren (utsatt for overbelastning på jobb) var det lite tegn til arbeidsledighet, men tvert imot grunn til å tro at arbeidsbelastningen for mange var vesentlig høyere enn normalt. Det er likevel vanskelig å se forskjell på sysselsettningsmønsteret for pandemikohorten og for kontrollkohorten for disse yrkesgruppene.

Heller ikke undervisningssektoren ble rammet av arbeidsledighet. Arbeidsformene måtte imidlertid legges om i noen grad, ved at både undervisning og elev-lærer-kontakt ble flyttet fra det fysiske til det digitale rom. Denne overgangen kan ha vært særlig

vanskelig å takle for eldre arbeidstakere, og interessen for å tilegne seg nye jobbspesifikke ferdigheter kan også tenkes å avta etter som man nærmer seg pensjonsalder. For kvinner i denne yrkesgruppen ser vi også et nokså klart mønster i retning av redusert sysselsetting gjennom pandemien. Etter 3 år var sysselsettingen ca. 2,5 prosentpoeng lavere for pandemikohorten enn den var for kontrollkohorten. For menn ser vi ingen tegn til endret sysselsettingsatferd.

Også for kvinner i yrker med høy smitterisiko i omsorgssektoren ser vi tegn til at pandemien forårsaket en noe tidligere avgang fra arbeidslivet. For menn er det bare små forskjeller mellom de to kohortene.

For øvrige arbeidstakere i aldersgruppen viser figur 3 en moderat nedgang i sysselsettingen blant kvinner i nedstengningsperioden våren 2020, men ingen langsiktige endringer (panelet helt til høyre i figuren). For menn viser figur 4 en lignende moderat nedgang under selve nedstengningen og en svak økning i sysselsettingen på lang sikt. Mønsteret avspeiler økningen i sysselsetting over tid for menn i 60-årene i forkant av krisen (figur 1) og kan tyde på at det også i gruppene der de deskriptive mønstrene viser små endringer på lang sikt, faktisk var en del menn som trakk seg ut av arbeidslivet tidligere enn de ville ha gjort i fravær av pandemien. Dette undersøker vi nærmere i de neste avsnittene, der vi bruker endringene i sysselsetting blant arbeidstakere i de minst berørte gruppene som anslag på hva sysselsettingsutviklingen ville vært i særlig utsatte grupper dersom pandemien ikke hadde inntruffet.

Metode

For å få anslag på pandemieffekter med tilhørende statistisk usikkerhet (konfidensintervall) for de ulike gruppene har vi satt opp en regresjonsmodell der vi rendyrker forskjell-i-forskjell-identifikasjonen av mulige årsakssammenhenger. Her benytter vi de lite berørte yrkesgruppene som grunnlag for å identifisere eventuelle tidstrender. Det vil si at vi undersøker hvordan forskjellen mellom mye og lite berørte grupper (den første forskjellen) endrer seg fra kontrollkohorten til pandemikohorten (den andre forskjellen). Mer spesifikt estimerer vi følgende regresjonsmodell:

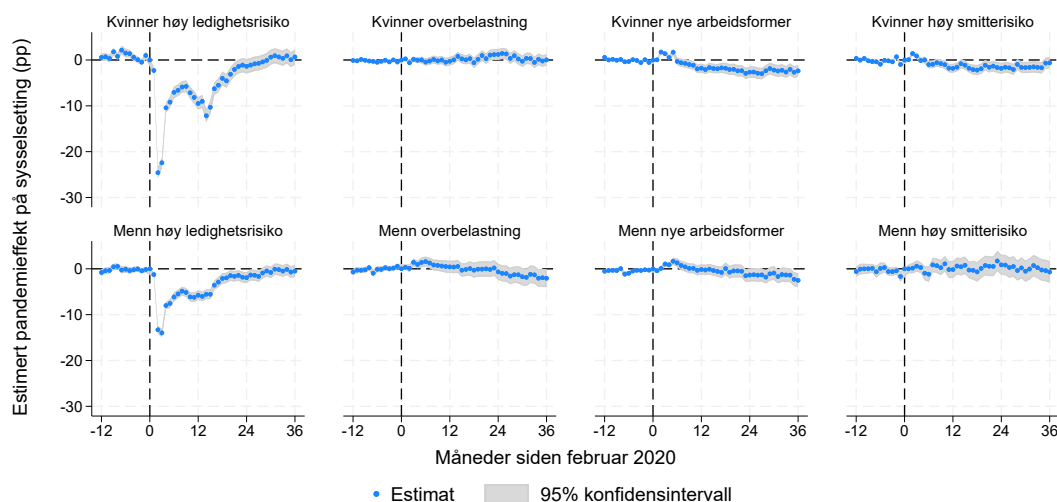
$$\begin{aligned}
 y_{it} = & \sum_{k=-12}^{36} \alpha_k \times I(mnd_{it} = k) + \sum_{k=-12}^{36} \beta_k \times I(mnd_{it} = k) \times P_{it} \\
 & + \sum_{g=1}^4 \left[\sum_{k=-12}^{36} \delta_{gk} \times I(gruppe_i = g, mnd_{it} = k) \right. \\
 & \left. + \sum_{k=-12}^{36} \gamma_{gk} \times I(gruppe_i = g, mnd_{it} = k) \times P_{it} \right] \\
 & + \sum_{a=59}^{69} \sum_{s=6}^{22} \theta_{as} I(alder_{it} = a, utdanning_i = s) + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \tag{1}$$

Her er y_{it} en binær variabel for person i sin sysselsetting i en enkelt måned t , for eksempel 24 måneder etter februar 2017/2020. Variabelen P_{it} er lik 1 for pandemikohorten og 0 for kontrollkohorten. De ulike $I(\cdot)$ funksjonene er indikatorfunksjoner som antar verdien 1 når formuleringen inni parenteser er sann, og 0 ellers. ε er et restledd, og i estimeringen klusterer vi standardfeil innen individer. Koeffisientene vi er interessert i her, er γ_{1k} – γ_{4k} for alle $k > 0$ og som gir anslag på hvordan forskjellene mellom hver av de fire gruppene og referansegruppen endret seg fra før til etter pandemiutbruddet når vi har kontrollert for alle kombinasjoner av alder og utdanning. Disse koeffisientene vil gi et riktig bilde av hvordan pandemien påvirket sysselsettingen for ansatte i de fire mest

berørte yrkesgruppene, forutsatt at tidsutviklingen i fravær av pandemien ville ha vært lik utviklingen for ansatte i lite berørte yrker/næringer.

Resultater

Våre estimater på pandemieffekter for de fire gruppene, det vil si koeffisientene γ_{1k} - γ_{4k} for hver enkelt måned, er vist i figur 5, og bekrefter inntrykket fra de deskriptive figurene over. For både menn og kvinner er sysselsettingen lavere under nedstengningen for dem som var utsatt for høy ledighetsrisiko, men det er ingen effekt etter omkring 24 måneder. Menn i helsesektoren (overbelastning) har en noe lavere sysselsetting etter pandemien relativt til andre grupper og sammenlignet med før pandemien. Effekten av undervisning med nye arbeidsformer er særlig negativ for kvinner og dessuten for menn mot slutten av perioden. For kvinner med høy smitterisiko i omsorgsykker er effektene gjennomgående negative.

Figur 5. Pandemieffekter for særlig utsatte grupper

Merk: Estimatenes er for γ_{1k} - γ_{4k} fra 12 måneder før til 36 måneder etter februar 2020 og bygger på estimering av ligning (1). Antall observasjoner er 9 559 235 (kvinner) og 10 260 498 (menn).

Detaljerte anslag på de langsiktige sysselsettingseffektene, målt 24 og 36 måneder etter starten av pandemien, er gjengitt i tabell 2. Disse resultatene viser en statistisk sett signifikant større pandemieffekt for kvinner i yrker med krav til omstilling (undervisningssektoren). For denne gruppen indikerer modellen en effekt av pandemien 36 måneder etter at den inntraff, tilsvarende et fall i sysselsettingen på 2,4 prosentpoeng (tabell 2, kolonne 2). For kvinner i yrker med høy smitterisiko er pandemieffekten 1,8 prosentpoeng lavere sysselsetting etter 24 måneder, avtagende til 0,6 prosentpoeng etter 36 måneder. Også for menn estimerer vi en tilsvarende negativ effekt etter 36 måneder for ansatte i sektorer med krav om nye arbeidsformer. For menn utsatt for stor belastning på jobb (helsesektoren) under pandemien finner vi også en negativ effekt på sysselsetting etter 3 år. Men det er verdt å merke seg at de negative effektene for menn i disse sektorene primært skyldes et lavere fall i sysselsettingen i den antatt minst berørte gruppen etter pandemien, sammenlignet med 2017-kohorten.

I appendikset undersøker vi nærmere hvordan endringene i sysselsetting etter 36 måneder reflekteres i justert arbeidstid og endringer i deltidsarbeid versus heltidsarbeid (tabell A-1).

Tabell 2. Sysselsetting etter 24 og 36 måneder, regresjonsresultater

	Kvinner		Menn	
	(1)	(2)	(3)	(4)
	24 måneder	36 måneder	24 måneder	36 måneder
Pandemi (β)	-0,007*** (0,003)	0,002 (0,004)	0,004 (0,002)	0,021*** (0,002)
Høy ledighetsrisiko*pandemi (γ_1)	-0,014* (0,008)	0,007 (0,008)	-0,019*** (0,006)	-0,005 (0,007)
Overbelastning*pandemi (γ_2)	0,012** (0,006)	0,000 (0,006)	-0,007 (0,009)	-0,021** (0,010)
Nye arbeidsformer*pandemi (γ_3)	-0,026*** (0,006)	-0,024*** (0,007)	-0,013* (0,007)	-0,025*** (0,008)
Høy smitterisiko*pandemi (γ_4)	-0,018*** (0,005)	-0,006 (0,006)	0,009 (0,011)	-0,007 (0,012)
Høy ledighetsrisiko (δ_1)	0,003 (0,006)	0,017** (0,006)	0,007 (0,004)	0,024*** (0,005)
Overbelastning (δ_2)	0,001 (0,004)	0,001 (0,005)	0,052*** (0,006)	0,061*** (0,007)
Nye arbeidsformer (δ_3)	-0,023*** (0,004)	-0,028*** (0,004)	-0,007 (0,005)	-0,003 (0,005)
Høy smitterisiko (δ_4)	-0,025*** (0,004)	-0,027*** (0,004)	-0,043*** (0,008)	-0,041*** (0,009)
Gjennomsnitt	0,660	0,528	0,726	0,622

Merk: Koeffisientene beskriver forskjeller mellom grupper i sysselsetting 24 og 36 måneder etter basismånedene februar 2017 (kontroll) og februar 2020 (pandemi). Estimaterne er hentet fra to hendelsesstudier der pandemikohorten og kontrollkohorten blir fulgt fra 12 måneder før til 36 måneder etter basismånedene. Regresjonene kontrollerer for alder og utdanning, se ligning (1). Hendelsesstudiene har 9 559 235 (kvinner) og 10 260 498 (menn) observasjoner. Utelatt er 1 052 menn og 439 kvinner som mangler utdanningsopplysninger. Se Figur 6 for komplette måned-for-måned-estimer av parameterne γ_1 - γ_4 og noten til tabell 1 for beskrivelse av analyseutvalgene. Standardfeilene i parenteser er klustret innen individ. * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$.

For menn viser tabellen at den generelle økningen i sysselsetting for pandemikohorten tilsvarende 0,9 timer økt arbeidstid per uke og en økt andel som jobber heltid. For menn i yrker med høy arbeidsbelastning under pandemien blir reduksjonen i sysselsetting motsvart av 1,4 timer redusert arbeidstid og en reduksjon i heltidsarbeid. For både kvinner og menn i sektorer med krav om nye arbeidsformer medførte endringen i sysselsetting redusert arbeidstid mellom 0,6 og 0,7 timer per uke. For kvinner kommer denne reduksjonen fra redusert heltid, mens for menn er den fordelt på redusert deltid og heltid.

I appendikset rapporterer vi også estimeringsresultater av ligning (1), der vi har erstattet kontrollkohorten fra 2017 med en tilsvarende kontrollkohort fra 2016. Denne robusthetsovelsen tillater også estimering av pandemieffekter opptil 48 måneder etter nedstengningen. Mens resultatene for kvinner er svært like dem vi har presentert her, blir effektestimatene noe sterkere for menn og dermed likere dem vi har estimert for kvinner. Spesielt finner vi klarere tegn til negative sysselsettingseffekter for menn utsatt for store omstillinger og for menn i yrker med høy smitterisiko. Dette styrker oss i troen på at det virkelig har vært negative sysselsettingseffekter for disse gruppene, men illustrerer også modellens sårbarhet for valg av kohorter som representanter for kontrafaktisk utvikling.

Konklusjon

Det tilhører sjeldenhetene at store sjokk i arbeidsmarkedet kommer helt brått og uventet. Da store deler av arbeidslivet ble «stengt ned» den 12. mars 2020, var det nettopp dette som skjedde. Dermed ble det også skapt et utilsiktet sosialt eksperiment, som ga forskere mulighet til å undersøke hvordan ulike grupper i befolkningen responderte på endrede rammebetingelser knyttet til eksponering for arbeidsledighet, nye arbeidsformer og sykdomsrisiko. Rammebetingelsene endret seg på en måte som ikke kunne påvirkes gjennom egen atferd, og dette ga en sjelden mulighet til å identifisere årsakssammenhenger uten for mye forstyrrelser knyttet til seleksjon.

I denne artikkelen har vi søkt å utnytte erfaringene fra pandemien til å undersøke hvordan eldre arbeidstakere responderte på den turbulensen som oppstod i kjølvannet av nedstengningen. Vi finner ingen tegn til såkalte hystereseeffekter, som vil si at yrkesgrupper med særlig høy arbeidsledighet gjennom krisen responderte ved å trekke seg ut av arbeidslivet tidligere enn de ellers ville ha gjort. Det midlertidige fraværet fra jobb i denne perioden ser dermed ikke ut til å ha fått varige ettervirkninger i form av lavere yrkesdeltagelse blant eldre. Dette kan skyldes at denne aldersgruppen i liten grad er utsatt for å miste arbeidet, eller at eventuelle jobbtap for noen kompenseres av at andre tar igjen tapt inntekt gjennom pandemien ved å jobbe mer etterpå. Derimot finner vi indikasjoner på negative langsiktige pandemieffekter på sysselsettingen blant eldre arbeidstakere som jobbet enten i yrker med særlig stor arbeidsbelastning gjennom krisen (helsesektoren) eller i yrker med særlig stort omstillingsbehov (utdanningssektoren). Vi finner også (noe svakere) indikasjoner på negative effekter av å ha jobbet i yrker med høy smitterisiko fra 12 måneder etter nedstengningen. Det er imidlertid grunn til å understreke usikkerheten i disse estimatene, ettersom de er basert på ikke-verifiserbare antagelser knyttet til hvilken utvikling vi ville ha hatt i fravær av pandemien.

Alt i alt indikerer våre resultater at eldre arbeidstakeres utholdenhet i arbeidslivet i større grad er knyttet til arbeidets innhold og intensitet enn til eksponering for midlertidig arbeidsledighet. En rimelig tolkning av dette resultatet er at eldre arbeidstakere har en noe svakere evne og/eller vilje til omstilling knyttet til nye arbeidsformer og teknologi, og at kapasitet for vesentlig økt arbeidsbelastning også er mer begrenset for eldre enn for yngre arbeidstakere.

Samlet sett peker våre analyser i retning av at pandemien og nedstengningen har hatt begrenset innflytelse på de eldres yrkesdeltagelse i Norge, særlig når vi sammenligner med utviklingen i USA. Vi antar at dette kan ha sammenheng med den norske permitteringsordningen, som i praksis innebar at det var få som mistet jobben, og som dermed måtte ut og søke nytt arbeid. Det er erfaringsmessig vanskelig for personer som nærmer seg forventet avgangsalder, å finne ny jobb. I Norge var det til syvende og sist få som havnet i en situasjon der dette ble nødvendig.

Selv om effektene vi har identifisert i denne artikkelen, må anses som moderate, peker de klart i retning av at pandemien bidro til at noen eldre arbeidstakere i utsatte yrker trakk seg ut av arbeidslivet tidligere enn de ellers ville ha gjort. Og siden disse utsatte yrkene alle var typiske kvinneyrker, bidro pandemien også til å øke sysselsettingsgapet mellom eldre menn og eldre kvinner.

Referanser

- Alstadsæter, A., Bratsberg, B., Markussen, S., Raaum, O. & Røed, K. (2025). Social gradients in employment during and after the COVID-19 pandemic. *The Journal of Economic Inequality*, 23(2), 349–370. <https://doi.org/10.1007/s10888-024-09645-6>
- Bassoli, E., Belloni, M., Brugiavini, A. & Gao, Y. (2023). Did the pandemic change retirement trends? I A. Börsch-Supan, A. Abramowska-Kmon, K. Andersen-Ranberg, A. Brugiavini, A. Chlon-Dominczak, F. Jusot, A. Laferrère, H. Litwin, S. Smolic & G. Weber (Red.), *Social, Health, and Economic Impacts of the COVID-19 Pandemic and the Epidemiological Control Measures: First Results from SHARE Corona Waves 1 and 2*. (s. 129–140). De Gruyter.
- Botelho, V. & Weißler, M. (2022). COVID-19 and retirement decisions of older workers in the euro area. *Economic Bulletin Boxes*, 6.
- Coile, C. & Levine, P.B. (2011). Recessions, Retirement, and Social Security. *American Economic Review*, 101(3), 23–28. <https://doi.org/10.1257/aer.101.3.23>
- Coile, C. & Zhang, H. (2024). Recessions and Retirement. I O.S. Mitchell, J. Sabelhaus & S.P. Utkus (Red.), *Real-World Shocks and Retirement System Resiliency*. (s. 52–70). Oxford University Press.
- Disney, R., Ratcliffe, A. & Smith, S. (2015). Booms, Busts and Retirement Timing. *Economica*, 82(327), 399–419. <https://doi.org/10.1111/ecca.12133>
- Domash, A. & Summers, L.H. (2022). *How Tight are U.S. Labor Markets?* (NBER Working Paper 29739). National Bureau of Economic Research.
- Gallo, G. & García, A.N. (2025). *Retirement Decisions in the Age of COVID-19 pandemic: Are Older Employees in Digital Occupations Working Longer?* (GLO Discussion Paper 1553). Global Labor Organization.
- Hallberg, D. (2011). Economic Fluctuations and Retirement of Older Employees. *Labour*, 25(3), 287–307. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9914.2011.00522.x>
- McEntarfer, E. (2024). Older Workers, Retirement, and Macroeconomic Shocks. I O.S. Mitchell, J. Sabelhaus & S.P. Utkus (Red.), *Real-World Shocks and Retirement System Resiliency*. (s. 36–51). Oxford University Press.
- Tenhunen, S. (2023). The effect of COVID-pandemic on retirement timing and interest to work alongside pension in Finland. *European Journal of Public Health*, 33(bilag 2). <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckad160.1325>